

שמואל הקטן

תנא [=חכם מחכמי המשנה] חשוב.

מדוע נקרא "קטן"? – בשל ענוותו, "שהיה מקטין עצמו", וכן "לפי שמעט היה קטן משמואל הרמתי". חיבר את ברכת המינים בתפילת עמידה [הברכה ה-19 של תפילת 18...], על פי בקשתו של רבן גמליאל: "שמעון הפקולי הסדיר שמונה עשרה ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר ביבנה. אמר להם רבן גמליאל לחכמים: כלום יש אדם שיודע לתקן ברכת המינים? עמד שמואל הקטן ותיקנה" (ברכות כ"ח:).

מה הצורך שהיה בתוספת הברכה? – מסביר הרמב"ם: "בימי רבן גמליאל רבו המינים בישראל, והיו מציירין לישראל ומסיתין אותן לשוב מאחרי ה'. וכיון שראה שזו גדולה מכל צורכי בני אדם, עמד הוא ובית דינו, והתקין ברכה אחת שתהיה בה שאילה מלפני ה' לאבד המינים; וקבע אותה בתפילה, כדי שתהיה ערוכה בפי הכול. נמצאו הברכות שבתפילה תשע עשרה ברכות".

חז"ל שיבחו את שמואל הקטן על ענוותנותו ועל מידותיו הטובות. אחת מאגדות חז"ל מספרת על בת קול שהעידה באוזניהם של חכמים, שהתוועדו בעלייה ביריחו, על כך ש"יש כאן אחד שראוי שתשרה עליו שכונה, אלא שאין דורו זכאי לכך". החכמים שהשתתפו באותו מעמד "נתנו עיניהם בשמואל הקטן", שאליו מכוונים הדברים. "וכשמת אמרו עליו: הי עניו, הי חסיד, תלמידו של הלל".

שמואל הקטן השתדל למנוע בושה מאדם אחר. על כך מסופר [מובא בכה עשו חכמינו ד', עמ' 137]: "אין מעברין את השנה אלא במזומנין לה. מעשה ברבן גמליאל שאמר: השכימו לי שבעה (חכמים) לעלייה! השכים ומצא שמונה. אמר: מי הוא שעלה שלא ברשות – יירד! עמד שמואל הקטן ואמר: אני הוא שעליתי שלא ברשות, ולא לעבר השנה עליתי, אלא ללמוד הלכה למעשה הוצרכתני. אמר לו: שב בני, שב, ראויות כל השנים כולן להתעבר על ידך, אלא אמרו חכמים: אין מעברין את השנה אלא במזומנין לה" [סנהדרין י"א.; שמחות פרק ח'].

ואמרו חז"ל: ולא שמואל הקטן היה זה שעלה שלא ברשות, אלא אדם אחר, ושמואל הקטן הציג את עצמו במקומו כדי שלא לביישו.

מתורתו: שמואל הקטן אומר – "בְּנֶפֶל אוֹיְבֶךָ אֶל תִּשְׁמָחַת, וּבִפְשָׁלוֹ אֶל יִגַּל לִפְנֶיךָ. כֵּן יִרְאֶה ה' יָרֵעַ בְּעֵינָיו, וְהִשְׁיב מִעָלָיו אָפוֹ" [אבות ד', י"ט].

וכשמת שמואל הקטן תלו מפתחו ופנקסו בארוננו, מפני שלא היה לו בן, והיה רבן גמליאל הזקן ורבי אלעזר בן עזריה מספידין עליו ואומרים: על זה נאה לבכות, על זה נאה להתאבל. מלכים מתים ומניחים כתריהם לבניהם, עשירים מתים ומניחים עושר לבניהם; שמואל הקטן נטל כל החמודות שבעולם והלך לו!...

יצירה: דף צביעה, ציור בנושא קידוש החודש [קשור-לא-קשור לעיבור השנה...].

להדגיש: כמובן, המצויר בדף איננו שמואל הקטן בשום אופן.